

PARTI-LES 3

Leeftijdsdenken staat jongeren in de weg

Bij het Leernetwerk Jongerenparticipatie meldden zich verrassend veel 'oudere' jongeren: jongeren van 21+ en zelfs van 33 jaar. Terwijl wij bij de start van het leernetwerk dachten te gaan samenwerken met kinderen en jongeren tot ongeveer 18 jaar. Dit riep vragen op, zoals: ben je na je 21e nog wel een jongere? Vanaf je 21e zijn je ouders niet meer verplicht om voor je te zorgen. Eindelijk volwassen zou je denken. Waarom melden zij zich dan toch aan als jongere bij een jongerenleernetwerk?

In deze PARTI-les delen we een samenvatting van de gesprekken tussen onderzoekers en jongeren over leeftijdsdenken in onderzoek. Onderzoekers gebruiken leeftijdsgrenzen vaak als in- en exclusie criterium, om te bepalen wat wenselijk, veilig en haalbaar is en om leuke en passende methoden te selecteren. Hoe sluit dit leeftijdsdenken aan bij de ervaringen van jongeren en een participatieve benadering?

Leeftijdservaring van jongeren

Meike (33): Ik voel me nu op mijn 33e volwassen. Leeftijd is maar een getal. Ik heb liever iets minder labels wat je wel en niet moet kunnen, en dat je meer naar de persoon kijkt. Vanaf ongeveer mijn 30e voelde ik me volwassen, daarvoor ben je nog een jongere. Maar het is ook raar om te zeggen dat je op je 29e nog een jongere bent en de dag erna word je ineens volwassen. Ook is het vervelend dat professionele hulp voor mensen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) tot je 23e beschikbaar is, terwijl het daarna net zo belangrijk is. Ook nu heb ik nog hulp nodig.

Thijs (26): Iemand heeft bedacht dat de hulp genoeg is geweest als je 18 wordt. Tussen mijn 13e en 18e werd ik lastiggevallen met ingewikkelde brieven van de rechtbank; of ik mijn mening wilde geven over de verlenging van mijn ondertoezichtstelling (OTS). Dat wilde ik niet. De eerste keer in de rechtbank werd er ook niet naar mij geluisterd. Dus waarom zou ik dit nog een keer proberen? Toen ik 18 werd kwam er een nieuwe brief: mijn OTS werd beëindigd. Dit keer geen oproep tot een mening geven hierover. Blijkbaar had iemand bedacht dat je vanaf je 18e geen hulp meer nodig hebt.

Melchior (20): ik word op basis van mijn leeftijd voortdurend onderschat en overschat. Ik kon voor de basisschool al hele boeken lezen, maar miste nog andere vaardigheden. Leerkrachten en begeleiders verwachtten dat ik nooit zou leren klokkijken, rekenen, veters strikken

en andere basale vaardigheden. Als iemand denkt dat ik iets niet kan, dan lukt het me ook niet. Mijn psycholoog leerde me anders naar mijzelf te kijken; namelijk als een regenboog aan ontwikkelingsleeftijden door de dag heen.

Ervaringslessen

- Professionele hulp is ingedeeld op basis van leeftijd als een getal.
- Dit getal bepaalt ook de mate waarin inspraak van kinderen en jongeren ruimte krijgt en op waarde wordt geschat.
- De ontwikkeling verloopt niet lineair en verschilt per moment, per situatie en per taak.
- Hoe je je eigen ontwikkeling en *leef-tijd* ziet en voelt, verschilt vaak van wat anderen zien en denken.
- Wat je ervaart als kind, beïnvloedt mede hoe je later denkt en handelt.
- Leeftijdsdenken doet geen recht aan kennis en kunde van individuele kinderen, jongeren en (jong) volwassenen.

Leeftijdsdenken in onderzoek

In onderzoek zijn keuzes vaak gebaseerd op leeftijdsgrenzen. Denk aan het recht om tussen je 12e en 16e samen met je ouders te beslissen of je wilt meedoen aan onderzoek, en om vanaf 16 jaar zelfstandig keuzes te maken [1, 2]. Onderzoekers maken veelal de keuze om zich op een specifieke leeftijdsgroep te richten en andere potentiële participanten uit te sluiten, ook al raakt het thema aan hun lijf en leven en hebben zij de wens zich daar over te uiten en samen op te reflecteren. Zoals ook wij in eerste instantie deden bij de start van het Leernetwerk Jongerenparticipatie in Onderzoek, maar al lerende hebben losgelaten.

Kijk verder dan leeftijd

Lange tijd was de dominante gedachte dat kinderen en jongeren een vastomlijnd en stapsgewijs ontwikkelproces doorlopen. Maar inmiddels is bekend dat ontwikkelkansen, naast individuele karakteristieken, sterk bepaald worden door de fysieke, sociaal-culturele en economische context waarin kinderen en jongeren leven en opgroeien [3, 4, 5, 6]. Zo krijgen kinderen die opgroeien in armoede andere (indirecte) boodschappen mee dan kinderen die opgroeien met meer rijkdom. Denk aan dat wat je mag en kunt nastreven en wat je mag vragen, eisen en verwachten van de ander. Kinderen die opgroeien in minder gunstige omstandigheden hebben minder kansen om hun competenties te ontwikkelen en te laten zien. In een onveilige of minder

kansrijke omgeving is het bijvoorbeeld moeilijker om (beeld) taal en schrift, creativiteit, zelfvertrouwen en probleemoplossend vermogen te ontwikkelen en is het moeilijker om je gevoelens, wensen en competenties te laten zien. Zeker wanneer er meer sprake is van een afhankelijkheidsrelatie. Denk aan jongeren die afhankelijk zijn van extra hulp en/of opgroeien in de jeugdzorg.

Het is belangrijk dat onderzoekers bovenstaande patronen herkennen en een diversiteit aan mogelijkheden creëren waarin kinderen en jongeren zich kenbaar kunnen maken, op een moment en wijze die hen past, ongeacht hun leeftijd. Juist als je als kind geen ruimte hebt gekregen of gevoeld om je vrijelijk te kunnen uiten en veel negatieve ervaringen hebt opgedaan kun je dat later alsnog willen doen. Al was het maar om te voorkomen dat andere kinderen en jongeren hetzelfde mee moeten maken.

Aandacht voor jonge kinderen

Ook heel jonge kinderen hebben het recht om gehoord te worden. Ook zij hebben een uniek perspectief op de wereld om hen heen en wat zij daarin van waarde vinden [7, 8, 9, 10, 11]. En ook jongere kinderen nemen verantwoordelijkheid voor hun omgeving. Denk aan kinderen die voor broertjes en zusjes zorgen, en die ouders niet willen belasten met hun zorgen of wensen. Het is lastig oog te hebben voor alle eigenschappen van

ieder individu in een snelle, veeleisende wereld [12]. Al gauw denken we in standaardoplossingen: “bij jonge kinderen doen we het altijd zo”, “bij pubers gebruiken we nooit die methodiek, want dat vinden ze flauw,” etc. Wanneer we vasthouden aan stereotype beelden, missen kinderen en jongeren de ruimte om zichzelf te kunnen zijn.

Conclusie:

Leeftijdsgrenzen doen geen recht aan de veelzijdige levensloop van kinderen en jongeren. Jonge kinderen worden vaak onderschat en jongeren/volwassenen overschat. Daarom adviseren we om niet met leeftijdscategorieën te werken, maar te vertrekken vanuit de *leef-tijd* en context van kinderen en jongeren; dat wat zij hebben meegemaakt en van invloed is op hoe zij willen en kunnen participeren.

Het loslaten van (strikte) leeftijdsgrenzen maakt kinderen jongerenparticipatie complexer, maar ook kansrijker. Bovenal doet het recht aan kinderen en jongeren die minder kansrijk zijn opgegroeid of veel negatieve ervaringen hebben opgedaan. Push jongeren niet om actief te participeren, maar biedt diverse kansen om op eigen wijze en tempo bij te dragen. Laat jongeren zelf kiezen hoe zij hun ervaringen willen delen, in plaats van vast te houden aan een vooraf vastgestelde methodiek en structuur. Jonge kinderen kunnen leren van jongeren en andersom, mits dit goed gefaciliteerd wordt en niet onder te hoge tijdsdruk gebeurt.

Een kanttekening: oudere jongeren kunnen niet automatisch voor jongere jongeren en kinderen spreken. Zij groeien beiden op in een andere tijd, met eigen uitdagingen en mogelijk nieuwe voorkeuren. Zij leven hun leven als kind en jongere op dit moment en hebben dus beiden het recht dat hun perspectief gehoord en begrepen wordt en invloed heeft. Ook jonge kinderen hebben het recht om gehoord te worden en samen te ontdekken hoe zij invloed kunnen uitoefenen op thema's die zij belangrijk vinden.

Te complex, niet gepast of te uitdagend om leeftijdsgrenzen los te laten voor de beperkte tijd die voor het project beschikbaar is, voor de specifieke thematiek of doelen van het project? Begin dan met het toestaan van uitzonderingen, geef ruimte aan de kinderen of jongeren die 'eigenlijk' te oud of te jong zijn voor het project en ontdek wat je samen kunt leren.

Verantwoording:

Dit is een samenvatting van de discussie die we gevoerd hebben in het Leernetwerk Jongerenparticipatie in Onderzoek, aangevuld met inzichten uit eerder onderzoek door Christine Dedding, Karijn Aussems, Marjolijn Schouten en Siegnella Concincion en jongeren uit het leernetwerk: Noah, Charlotte, Maurits, Nikki, Ali, Jérôme en Melchior.

Vormgeving: lucasbraak.nl

Voor Sanne.

Wil je deze publicatie als bron gebruiken, dan kun je refereren aan:

Leernetwerk Jongerenparticipatie in Onderzoek (2023). PARTI-LES. Leeftijdskeden staat jongeren in de weg. Versie: 1e editie, september 2024. Amsterdam, Nederland: School for Participation

Meer weten of meedoen?

Zie: www.schoolforparticipation.nl

Financiering:

ZonMw, programma 'Wat werkt voor de jeugd'

ZonMw

Bronnen en aanvullingen

1. Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen, artikel 6: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009408/2024-01-01>
2. Vergeet niet dat kinderen onder de 12 jaar ook het recht hebben om geïnformeerd te worden en hun mening te geven. En vanuit het oogpunt van participatie, ook het recht hebben om een keuze te maken in wel/niet te participeren en op welke voorwaarden.
3. Lareau, A. (2014). *Unequal childhoods: Class, race, and Family Life*. University of California Press.
4. Erikson, E.H. *Identity, youth and crisis*. New York: W. W. Norton Company, 1968
5. 'S Jongers, T. (2024) Armoede uitgelegd aan mensen met geld. De Correspondent
6. Groen, M. (2024). *Het verhaal van mijn schaarste*. Marieke Groen. Thomas Rap.
7. Lansdown, G. (2001). *Promoting children's participation in democratic decision-making*. Unicef, Innocenti Research Centre.
8. Clark, A., & Moss, P. (2005). *Spaces to play: More listening to young children using the mosaic approach*. National Children's Bureau.
9. Kirby, P., & Bryson, S. (2002). *Measuring the magic?: Evaluating and researching young people's participation in public decision making*. Carnegie Young People Initiative.
10. Bluebond-Langner, M. (2020). *The private worlds of dying children*. Princeton University Press.
11. MacNaughton, G., Hughes, P., & Smith, K. (2007). Young Children's rights and public policy: Practices and possibilities for citizenship in the early years. *Children & Society*, 21(6), 458–469.
12. Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity. Self and society in the late modern age*. Polity Press